

Tartu Ülikool
Psühholoogia instituut

Karina Valma

KUIDAS MÕJUTAB IHA TASE SEKSUAALVAHEKORDA ASTUMISE PÕHJUSEID?

Seminaritöö

Juhendaja: Toivo Aavik, PhD

Läbiv pealkiri: Iha seos erinevate seksuaalvahekorda astumise põhjustega

Tartu 2013

KOKKUVÕTE

Käesoleva uurimuse eesmärk oli uurida mittekliinisel valimil seoseid iha ja vahekorda astumise põhjuste vahel. Katses osales 654 inimest, kellest 453 (69%) olid naised ja 201 (31%) mehed. Katseisikud pidid täitma online küsimustikud: *YSEX*, *Sexual Desire Inventory*. Lisaks küsisin vastaja sotsiodemograafilisi andmeid.

Selgus, et seksuaalne iha on positiivselt seotud peaaegu kõikide vahekorda astumise põhjustega, kõige tugevam seos on füüsiliste põhjustega ($r_s=.41$, $p<.01$), kõige nõrgem aga eesmärgile suunatud põhjustega ($r_s=.14$, $p<.01$). Meeste ja naiste vahelisi erinevusi vaadeldes selgus, et tulemused on üsna sarnased, mõlema soo puhul astutakse kõige rohkem vahekorda füüsilistel põhjustel, meeste skoor on siiski oluliselt kõrgem ($t(649)=4.89$, $p<.01$). Kõige madalama skooriga on nii naiste kui meeste puhul seksuaalvahekorda astumine sotsiaalse staatuse saavutamiseks ($t(650)=8.09$, $p<.01$).

Tulemustest lähtudes võib öelda, et erinevate vahekorda astumise põhjuste puhul on oluline iha tase, sugu ei mängi põhjuste lõikes erilist rolli.

ABSTRACT

The current study was designed to examine the relationship between the level of sexual desire and reasons for engaging in intercourse in nonclinical sample ($N=645$ people, 69% women, 31% men). Subjects were required to complete online questionnaires: the *YSEX* and the *Sexual Desire Inventory*. Additionally subjects had to insert their socio-demographic data.

Statistically significant relationships were found between sexual desire and almost all the reasons for engaging in intercourse, the strongest positive correlation was between sexual desire and having a sexual intercourse for physical reasons ($r_s=.41$, $p<.01$) and the weakest between sexual desire and engaging in sexual intercourse for Goal Attainment reasons ($r_s=.14$, $p<.01$). Comparing the results for male and female participants it is possible to say that the results are rather similar: the main reasons for engaging in sexual relationships are physical for both sexes, still the score for men is significantly higher ($t(649)=4.89$, $p<.01$). The lowest score for both male and female participants is having a sexual relationship to gain a social status ($t(650)=8.09$, $p<.01$).

According to the results it can be said that the level of sexual desire is an important factor for all of the reasons for engaging in intercourse, whereas the sex of the person seems to be rather irrelevant in all of the reasons.

Keywords: sexual reasons, sexual desire, gender differences

SISSEJUHATUS

Selle uurimuse eesmärgiks on leida, kuidas iha tase mõjutab erinevad seksuaalvahekorda astumise põhjuseid.

Ajalooline selgitus, miks inimesed astuvad seksuaalvahekorda on väga lihtne - toota järglasi seksuaalse ühenduse kaudu. Põhjuseid, miks inimesed astuvad seksuaalvahekorda, on vähe uuritud, kuna teadlased leiavad, et vastus on lihtne ja loogiline: kogeda seksuaalset rahuldust, leevendada seksuaalset pinget või saada järglasi. Mitmed viimase aja teooriad leiavad, et põhjused seksuaalvahekorda astumiseks on oma sisult ja olemuselt väga erinevad ja keerulised, seda mõjutavad erinevad isiksused (Simpson & Gangestad, 1990), elusituatsioonid ning paljud muud faktorid. Seksuaalvahekorda astumisel võivad olla ka erinevad tagajärjed, mis mõjutavad inimese sotsiaalset staatust ja reputatsiooni, mis võib olla nii ajend kui tõrge.

Põhjused seksuaalvahekorda astumiseks.

Üks üldisem seksuaalvahekorda astumise põhjus on nn ressursside vahetus, kus ühel inimesel on potentsiaal anda miskit, mida teisel inimesel on soov saada. Seks, kui nõutav ressurss võib olla vahetatud mõne teise ressursi vastu. Nt juhul kui seksi vahetada raha vastu, on see prostitutsioon (Burley & Symanski, 1981, n.d., viidatud Meston & Buss, 2007), kuid ressursiks võib olla ka teene, erilised privileegid, ihaldatud töökoht jne.

Seksuaalvahekorda astumise põhjuseid on tänapäeval leitud lõpmatult palju (Meston & Buss, 2007). Erinevad teadlased on üritanud neid loetleda ja kvalifitseerida ning kuna ühise lõpliku numbrini jõutud ei ole, on välja toodud mitmeid erinevaid teooriaid. Ühena variantidest on välja toodud 237 erinevat seksuaalvahekorda astumise põhjust, millele on leitud seosed soo, isiksuse, strateegiate ja motivatsioonidega (Meston & Buss, 2007).

Samuti on leitud, et erinevad põhjused seksuaalvahekorda astumiseks noorte ja täiskasvanute puhul on seotud suuremal või väiksemal määral seksuaalse riski tõenäosusega. Näiteks seksuaalvahekorda astumist rahulduse saamise nimel on seostatud seksuaalkäitumisega, mis tõstab riski jääda suguliselt leviva haiguse ohvriks, rasedaks või mõlemat, samuti ka tihedama vahekorda astumise, suurema partnerite hulga ning kõrge riskikäitumisega (ühe öö suhted, seks võõraga). Vahekorda astumist

intiimsuse saavutamiseks seostatakse samuti tihedama seksuaalvahekorda astumisega, kuid harvema rasestumisvastaste vahendite kasutamisega. (Cooper, Powers, Shapiro 1998). Seksuaalne tegevus võib tõsta seksuaalset riski mitte ainult füüsilisel, nagu eelnevalt mainitud rasedus, suguliselt leviv haigus, vaid ka emotsionaalsel tasemel. Üks potentsiaalsetest riskidest on seksuaalne käitumine suhtes, kuna seksuaalne vahekord on suhtes intiimsuse, armastuse, pühendumuse sümbol ning mitte kõik „tõsised suhted“ ei ole tingimata püsivad, seega ühe poole lahkumine tekitaks emotsionaalset ärevust ning tõenäoliselt ka kahetsust. Kahetsus võib sarnaselt tekkida peale esimest korda seksuaalvahekorda astumist, sest „süütust ei saa tagasi võtta“. (Abbott & Dalla, 2008). Samuti on emotsionaalsele seisundile mõju reputatsioonil, sotsiaalsel staatusel mis tekib peale seksuaalset vahekorda. Ometi peab tõdema, et erinevad riskid mis kaasnevad seksuaalvahekorda astumisega, pole inimesi peatanud seksuaalvahekorda astumast läbi aegade, seda on tuginedes kasvavale maailma inimpopulatsioonile. Seega põhjused miks vahekorda astuda on efektiivsemad, kui põhjused, miks seda mitte teha.

Sugudevahelised erinevused vahekorda astumise põhjustes

Seksuaalvahekorda astumise põhjused naiste ja meeste vahel on erinevad. Meestel on rohkem partnereid igas eas, kuid naistel on elu jooksul rohkem seksuaalvahekordi (Patrick, Maggs, Cooper, Lee, 2010). Mehed teevad seda pigem endale suunatud põhjuste pärast, mis on: et tunda ennast armastatuna; seks on romantilise suhte oluline osa; protsessi nautimine; ja selleks, et näha milline see on - ning hindavad kõiki neid põhjuseid kõrgemalt kui naised. Naiste põhjused seksuaalvahekorda astuda on suunatud rohkem partnerile ning sümboliseerivad armastust ja intiimsust, seega armastuse puudumine võib olla põhjus vahekorda mitte astuda (Patrick, Maggs, Abar, 2007).

Meston'i ja Buss'i (2007) uurimus näitas, et mehed astuvad seksuaalvahekorda tihedamini kui naised, et tõsta oma sotsiaalset staatust. Meestel on seksuaalseks tegevuseks pigem füüsilised põhjused (nt. „Isikul on ihaldusväärne keha“ jmt) või lihtsalt sellepärast, et võimalus oli olemas. Naised aga said kõrgema skoori 237 põhjusest ainult kolmel: „Tahtsin tunda ennast naiselikuna“; „Tahtsin näidata oma armastust teise inimese vastu“; „Sain aru, et olen armunud“ (Meston, Buss, 2007). Uurimusest võib järeldada, et mehed naistest seksuaalselt rohkem erutatud visuaalsetest põhjustest, ning meeste füüsiline välimus mõjutab naise viljakuse ja paljunemise soovi.

Seksuaalne motivatsioon ja iha

Motivatsioon on inimese sisemised ajendid, põhjused ja jõud, mis mõjutavad inimese tegevust eesmärgi saavutamiseks. Motivatsiooni sisemised ajendid, mis on aluseks käitumisele on seotud suhtumisega (nt. Kas inimene arvab, et miski on hea või halb), ootustega (nt. Kas inimene arvab, et midagi juhtub) ning aktiivse otsustamisega (nt. Protsess, kus isik kaalub tegevuse kulu ja tulu). Eelnevalt loetletud motivatsioonid kirjeldavad enesele suunatud eesmärki, kas isik valib astuda seksuaalvahekorda või mitte. (Patrick, Maggs, Cooper, Lee, 2010).

Seksuaalse motivatsiooni eesmärgiks on saada rahuldust seksuaalse käitumise kaudu. Inimeste individuaalsed eesmärgid erinevad üksteisest ning viisid ja ajendid, mis eesmärgini viivad, on samuti erinevad. Eesmärgid seksuaalvahekorda astumiseks võivad aga mängida tähtsat rolli seksuaalse eluga rahulolu määramises (Stephenson, Ahrold, Meston, 2011). Seega võib järeldada, et seksuaalse eluga rahulolu sõltub sellest, kas isik viib täide oma unikaalsed seksuaalsed eesmärgid või mitte. Inimesele, kes astub seksuaalvahekorda füüsilise rahulduse saamiseks, on seksuaalse tegevuse ajal läheduse ja armastuse tundmine tõenäoliselt vähem tähtis kui inimesele, kelle eesmärk on tunda intiimsust seksuaalse tegevuse ajal.

Subjektiivne seksuaalne motivatsioon, või teadlikud põhjused, miks inimesed on motiveeritud seksuaalvahekorda astuma on kirjanduses saanud piiratud tähelepanu, kuna enamus teooriatest tuginevad universaalsele, bioloogial põhineval seksuaalsel *drive*-l (Hill & Preston, 1996). Hill leidis, et seksuaalse motivatsiooni kõige tähtsamate eesmärkide hulka kuuluvad ka seksuaalne nauding, tunne olla hinnatud, mugavustunde andmine ja saamine ning kiindumuse näitamine.

Seksuaalse motivatsiooni üks väljunditest on iha. Seksuaalset iha on uuritud väga üldisel tasemel, kuna tihti käsitletakse iha kui potentsiaalselt keerulist rida kognitiivseid, afektiivseid ja neuropsühholoogilisi muutusi, mis selle kogemisega kaasnevad (Bancroft, 1989). Ainult viimase paari aastakümne vältel on sotsiaalteadlased on tunnustanud seksuaalset iha kui eraldi seisvat nähtust ning kui olulist seksuaalset reaktsiooni. Seksuaalne iha võib olla „kõige levinum seksuaalne tunne meeste ja naiste elu jooksul“ (Regan & Atkins, 2006).

Teoreetilises arutelus (Leiblum & Rosen, 1987) on defineeritud iha kui subjektiivset tunnet, mida võivad inimesel tekitada nii sise- kui ka välisfaktorid, mille tulemuseks võib olla ja ka mitte olla avalik seksuaalne käitumine (Beck, Bozman, Qualtyough, 1991). Seksuaalset iha peetakse

suhteliselt mitte-spetsiifiliseks jõuks, mille tulemuseks on kõrgeenenud seksuaalne huvi.

Traditsiooniliselt tekib seksuaalne iha spontaanselt, kuid mitmed hiljutised mudelid osutavad võimalusele, et iha tekib vastusena seksuaalsele stiimulile (Goldey & Anders, 2012). Masters ja Johnson'i (1966) järgi on inimesi seksuaalse reageerimise tsükkel psühholoogilisel muutustel põhinev universaalne, lineaarne protsess, mis koosneb neljast faasist: erutus, platoo, orgasm ja lahendus ning selle peamine fookus on suguelundite vastusel, mitte sotsiaalsele kontekstil.

Seksuaalsel ihal on algatav roll seksuaalse huvi motiveerimises, läheduse otsimises ning esimese kontakti loomises (Gonzaga et al. 2006).

Seksuaalse motivatsiooni sugudevahelised erinevused

Naiste motivatsioon astuda vahekorda on mõjutatud nende eelnevatest seksuaalsetest kogemustest, suhte tüübist, milles nad on ning lisaks mitmetest teistest eluviisi faktoritest ja perekonna nõuetest. Ning muidugi muutub selliste faktorite mõju vanuse muutudes (Meston, Hamilton, Harte, 2009). Tõenäoliselt mõjutavad samad või sarnased faktorid ka meeste motivatsiooni seksuaalvahekorda astuda, kuid mehed ja naised teevad seda tihti erinevatel põhjustel.

Naljaga pooleks on levinud väide, et naistel on vaja põhjust seksuaaltegevuseks, meestel aga kohta. Reaalsuses on tõetera ka – viimased kaks dekaadi on evolutsioonilise psühholoogia uurimused näidanud, et, nagu evolutsiooniline loogika ennustab, on naised tunduvalt valivamad kui mehed (Lynn & Smith, 2010). Sooliste erinevuste uurijad on leidnud, et mehed on rohkem motiveeritud astuma seksuaalvahekorda puhtalt füüsilistel põhjustel, kuid naised emotsionaalsetel põhjustel (Leigh, 1989). Naistele on olulisem emotsionaalne side inimesega, motivatsioon näidata armastust ja pühendumust, meestel aga suurem motivatsioon saada rahuldust, orgasmi (Buss & Meston, 2007). Selline nähtus tundub loogiline, kui naised on valivamad, otsides emotsionaalset seost, ei ole meestel kasulik sama strateegiat kasutada, sel juhul ei jõuaks kumbki oma eesmärgini.

Seksuaalse majanduse teooria on välja toonud idee, mis kirjeldab seksuaalkäitumist mudelina, mille kohaselt on ühiskonnas naine tarnija, mees aga tarbija. Selline kontseptsioon suunab tähelepanu seigale, et tihti on just naine see, kes otsustab millal ja kuidas seksuaaltegevus aset leiab, mis viitab sellele, et naiste motivatsioonil on suurem roll seksuaalvahekorra aja, kvaliteedi ja kvantiteedi määramises (Baumeister & Vohs, 2004).

Seksuaalsuse topeltstandardi (*Sexual Double Standard*) teooria eeldab, et meeste ja naiste seksuaalset käitumist tuleb hinnata erinevatel tasemetel, samuti on tekkinud uskumus, et juhuslik

seks on vastuvõetav vaid meeste puhul. Kui mehel on rohkem seksuaalpartnereid, tõstab see tema sotsiaalset staatust, naiste puhul aga mõjub see vastupidiselt (Peterson & Hyde, 2010). Miks selline uskumus on tekkinud? Kes on selle taga? Naised. Naised on need, kes üritavad kaitsta oma nõ turuhinda, keeldudes seksuaalsest tegevusest (Baumeister & Vohs, 2004). Baumeister ja Twenge (2002) töid oma töös välja 3 põhjust, miks selline sotsiaalne stigma on kujunenud: 1) naised toetavad rohkem seksuaalse topeltstandardi teooriat, 2) naised motiveerivad teisi naisi seksuaalvahekorda mitte astuma, mehed aga vastupidi – julgustavad teisi mehi, 3) mitteametlikud sanktsioonid nagu tagarääkimine, kuulujutud, reputatsioon ning emapoolne suhtlemine (nt. ema suunab oma tütart seksuaalvahekorda mitte astuma), mis mõjutavad seksuaaltegevuse valikut. Küll aga näitas hilisem uurimus, et mitte ainult naised ei poolda sellist teooriat, vaid mõlema soo esindajad demotiveerivad naisi juhuslikesse seksuaalvahekordadesse astuma, et kaitsta naisi sotsiaalse stigma väljakujunemise ning ka vägistamismüütide eest, mis naiste vastu kasutatud vägivalda õigustavad (Rudman, Fetterolf, Sanchez 2013).

Kuid arvukad uurimused on näidanud, et tegelikult on mõlema soo esindajad - nii mehed kui ka naised, motiveeritud otsustama seksuaaltegevuse kasuks seksuaalse iha ja atraktiivsuse tunde tõttu partneri vastu ning ka emotsionaalse sideme tugevdamiseks oma partneriga. Ebakindluse ja eesmärgi saavutamise motiivid on haruldased. Mehed on rohkem motiveeritud astuma seksuaalvahekorda füüsilistel põhjustel, naised on aga emotsionaalsetel ja ebakindlusega seotud põhjustel (Vannier & Sullivan, 2012).

Seksuaalse iha sugudevahelised erinevused

Erinevate seksuaalse ihaga seotud tegurite seast on sugu (bioloogiline sugu) mitmete teoreetikute arust üks kõige tähtsamatest. Mitmed empiirilised uurimused on näidanud, et mehed kogevad elu jooksul seksuaalset iha tihedamini kui naised (Regan & Atkins, 2006).

Goldey' ja Anders'i (2012) uurimuse tulemused näitasid, et mida suurem on erutatus teatud stiimulile, seda suurem on ka iha tase. Tulemustes ilmnesid ka soolised erinevused: nii naissoost kui meessoost isikud olid kõige vähem erutatud neutraalsest stiimulist, mis ei omanud seksuaalset sisu, kuid erutatus (ja seega ka iha) tase erines naistel oluliselt erinevate seksuaalse sisuga stiimulite lõikes, kuid meeste puhul jäi see peaaegu muutumatuks. Seega võib oletada, et naiste erutatavus oleneb stiimuli sisust ja mõttest ning sellest, millist konkreetset mõju see naisele avaldab, meeste puhul pole stiimuli sisu ja mõte niivõrd oluline, piisab lihtsal stiimuli seksuaalsusest.

Ka emotsioonide kogemine mõjutab iha taset naiste ja meeste puhul erinevalt. Carvalho ja Nobre (2010) leidsid, et naiste puhul langetab negatiivsete emotsioonide kogemine seksuaalse iha taset seksuaalvahekorras, kuid meeste puhul aitab seksuaalkäitumine negatiivsete emotsioonidega toimetulekul.

Tuginedes eelnevale kirjanduse ülevaatele, leian, et on mitmeid erinevaid käsitusi seksuaalkäitumise põhjuste, seksuaalse motivatsiooni ja iha kohta ning sellest lähtudes toon välja viis hüpoteesi:

H1: Seksuaalne iha on positiivselt seotud füüsiliste põhjustega vahekorda astuda ja on negatiivselt seotud ebakindlusega.

H2: Naised astuvad seksuaalvahekorda emotsionaalsetel põhjustel rohkem kui mehed, mehed võrreldes naistega teevad seda rohkem füüsilistel põhjustel.

H3: Seksuaalne iha ei ole seotud eesmärgile ja emotsionaalsusele suunatud põhjustega vahekorda astuda.

H4: Naiste skoor ebakindluse skaalal on kõrgem kui meestel.

H5: Meeste skoor eesmärgile suunatud tegevuse skaalal on kõrgem kui naistel

MEETOD JA MÕÕTMISVAHENDID

Valim

Valimi moodustavad aines „Inimese seksuaalkäitumine“ 2010/2011 õ.a. kevadsemestril osalenud Tartu Ülikooli statsionaarõppe ning avatud ülikooli tudengid ja nende poolt valitud sama- ja vastassugupoole esindajad. Lisaks vastasid vabatahtlikud isikud, keda värbasime interneti teel läbi erinevate suhtlusportaalide (*facebook.com*, *iha.ee*) ja foorumite (*kirss.net*, *perekool.ee* *delfi.ee*). Kokku täitis küsimustiku lõpuni 654 inimest, kellest 453 (69%) on naised ja 201 (31%) mehed, 93 inimest katkestasid küsimustiku täitmise. Küsitlusele vastanute vanus oli vahemikus 15-73 (M=24,06, SD=6,69). Valimi moodustavad enamjaolt kesk- (46,2%) ja kõrgharidusega (37,6%) isikud. Mehed ja naised ei erinenud vanuse ega haridustaseme poolest.

Mõõtevahendid

Selle uurimustöö raames andmete saamiseks kasutasin kahte Toivo Aaviku poolt inglise keelest eesti keelde adapteeritud küsimustikku. Küsimustikud on järgmised:

YSEX (Meston & Buss, 2007) on välja toonud 237 erinevat seksuaalvahekorda astumise põhjust, nendest 142 põhjust on omakorda jagatud neljaks põhidimensiooniks ja 13 alaskaalaks. Leitud on seosed soo, isiksuse, strateegiate ja motivatsioonidega. Käitumissagedust mõõdetakse skaalal vahemikus 1-5.

Sexual Desire Inventory (SDI;- Spector, Carey, Steinberg, 1996) ehk seksuaalse iha hindamise küsimustik, mis mõõdab vastaja seksuaalse iha taset - näitab solitaarse või partneriga seksuaalse iha tugevust, sagedust ja täideviimise tähtsust. Küsimustik koosneb 14 küsimusest, millest esimesed 9 mõõdavad üldist seksuaalset iha paarisuhtes, küsimused 10-13 mõõdavad eneserahuldamisega seotud iha ning viimane küsimus mõõdab heaolu tunnet ajas, ilma mingisuguse seksuaalse stimulatsioonita. Testi tulemuseks saadud skoor näitab iha taset (kõrge skoor = kõrge iha ja vastupidi) viimase kuu jooksul. Reliaabluse koefitsient on usaldusväärne (Cronbach $\alpha=.93$).

Lisaks küsiti vastajatelt ka sotsiodemograafilisi andmeid nagu vanus, perekonnaseis ja haridustase.

Protseduur

Katseisikud täitsid online eFormulari keskkonnas seitsmest küsimustikust koosneva paketi. Lisaks küsisin katseisikute sotsiodemograafilisi andmeid. Online küsitlus andis katseisikule võimaluse osaleda mugavas, mitte laboratoorses uurimuses, kus aja ja koha valik küsimustiku täitmisel on vaba, andes võimaluse valida endale sobiv koht ja aeg küsimustiku täitmiseks. Vastata palusin ausalt.

Aine „Inimese seksuaalkäitumine“ osaliste jaoks oli link testi täitmiseks kättesaadav ÕIS-is, aine õppematerjalide kaustas ning aine raames oli kohustuslik see ära täita ja omaltpoolt leida endaga samast ning vastassoost isikuid, kes samuti küsimustiku täidaks. Ülejäänud katseisikud täitsid

küsimustiku vabatahtlikult, link küsimustiku täitmiseks oli kättesaadav eelnevalt nimetatud internetilehekülgedel.

Küsimustike täitmisel garanteerin vastajate täieliku anonüümsuse, küsimustiku esimesel leheküljel sisaldub potentsiaalsele vastajale informatsioon uuringu eesmärgi ja sisu kohta, samuti protseduuri ning privaatsuse/konfidentsiaalsuse kohta. Peale selle informatsiooni lugemist annab inimene nõusoleku küsimustiku täitmiseks.

SDI osas palusin vastajal igal küsimuse puhul ära märkida variant, mis kõige rohkem peegeldab tema huvisid või soove seksuaalse käitumisega seoses, lähtudes seda tehes viimasest kuust.

YSEX küsimustikus palusin vastajal ära märkida, kui sagedasti antud põhjus on viinud seksuaalvahekorda astumiseni. Vastuse valikud olid ära märgitud viie pallisel skaalal, väited olid järgmised: ükski minu seksuaalsetest kogemustest (1); vähesed minu seksuaalsed kogemused (2), mõned minu seksuaalsed kogemused (3), enamus minu seksuaalsetest kogemustest (4), kõik minu seksuaalsed kogemused (5).

Andmete töötlemine

Andmete töötlemiseks kasutasin SPSS-i (*Statistical Package for the Social Sciences*) 17.0 programmi. Sooliste erinevuste võrdluseks kasutasin Student's t-testi, tunnustevaheliste seoste hindamisel on kasutatud Pearsoni korrelatsioonikordajat, tulemuste esitamisel lähtusin olulisustõenäosusest $p < .05$.

Küsimustike reliaablust kontrollisin reliaablusanalüüsi teel (Cronbach's Alpha).

Eetilised kaalutlused

Uuringus osalemine oli vabatahtlik ning toimus kooskõlas Tartu Ülikooli inimuuringute eetikakomitee protseduurireeglitega.

TULEMUSED

Seksuaalvahekorda astumise põhjused, soolised erinevused

Võrreldes meeste ja naiste YSEX skoori, mis näitavad, kui sagedasti on antud põhjus viinud seksuaalvahekorda astumiseni, on kõrgeima keskmise skoori nii meeste ($M=120,54$, $SD=26,17$) kui ka naiste ($M=109,66$, $SD=26,26$) puhul saanud Füüsilised põhjused. Meeste skoor on siiski oluliselt kõrgem ($t(649)=4.89$, $p<.01$), järelkult on osalist kinnitust leidnud hüpotees (H2), et mehed astuvad seksuaalvahekorda füüsilistel põhjustel rohkem kui naised.

Võrreldes alaskaalasid on kõige kõrgem skoor meeste ($M=28,54$, $SD=5,43$) ja naiste ($M=28,02$, $SD=5,91$) puhul Seksuaalvahekorda astumine rahulduse saamiseks, kuid soolised erinevused osutusid statistiliselt ebaoluliseks. Meeste Stressi maandamise ja Füüsilise ihalduse skoor on kõrgem kui naistel.

Eesmärgile suunatud põhjuste skoor on meestel samuti naistest kõrgem ($t(650)=4.64$, $p<.01$) ning alaskaaladest ainus statistiliselt oluline põhjus on Sotsiaalne staatus ($t(650)=8.09$, $p<.01$), mis on samuti meestel kõrgem kui naistel. Siinkohal on hüpotees (H5), et meeste skoor eesmärgile suunatud tegevuse skaalal on kõrgem kui naistel, leidnud kinnitust.

Ebakindluse ja Emotsionaalsuse ning nende subfaktorite skoorid on võrreldes Füüsiliste põhjuste skooridega üle poole võrra madalamad; nii meeste kui naiste puhul on põhidimensioonide väärtused statistiliselt ebaolulised.

Emotsionaalsuse alaskaala Armastus ja kiindumus skoor on naistel kõrgem kui meestel ($t(650)=-2.59$, $p<.05$), seega leidis kinnitust ka hüpotees (H2), et naised astuvad seksuaalvahekorda emotsionaalsetel põhjustel, täpsemalt, et näidata armastust ja kiindumust oma partneri vastu, rohkem kui mehed. Siiski peab mainima, et meeste skoor on sarnane, mis tähendab, et ka mehed astuvad vahekorda armastuse ja kiindumuse tunde väljendamiseks oma partneri vastu.

Ebakindluse alaskaala Partneri hoidmine keskmine skoor oli meestel ($M=15,01$, $SD=6,20$) kõrgem kui naistel ($M=14,06$, $SD=5,41$) - ($t(650)=-1.97$, $p<.05$), mis tähendab seda, et hüpotees (H4), et naistel on kõrgem skoor ebakindluse skaalal on leidnud vastupidise kinnituse – meeste skoor ebakindluse skaalal on kõrgem kui naistel. Sellest saab järeldada, et mehed astuvad seksuaalvahekorda partneri enda juures hoidmiseks rohkem kui seda teevad naised samal põhjusel.

Tabel 1. Sooliste erinevuste võrdlus YSEX skooridega, T-test

Tunnused	Mehed		Naised		t	df
	M	SD	M	SD		
Füüsilised	120,54	26,17	109,66	26,26	4,87**	649
<i>Stressi maandamine</i>	25,90	7,71	23,02	7,18	4,62**	650
<i>Rahuldus</i>	28,54	5,43	28,02	5,91	1,06	650
<i>Füüsiline ihaldus</i>	28,59	7,89	23,18	7,59	8,29**	650
Eesmärgile suunatud	55,05	12,64	23,18	7,59	4,64**	650
<i>Ressursid</i>	16,53	3,09	16,13	2,07	1,94	650
<i>Sotsiaalne staatus</i>	14,42	4,95	12,16	2,18	8,09**	650
<i>Kättemaks</i>	10,72	3,45	10,26	2,46	1,94	650
<i>Utilitaarsed</i>	13,38	3,94	12,91	2,99	1,65	650
Emotsionaalsed	48,46	13,14	50,56	12,88	-1,9	650
<i>Armastus ja kiindumus</i>	48,46	13,14	36,75	9,64	-2,59*	650
<i>Väljendus</i>	13,83	4,69	13,80	4,63	,083	650
Ebakindlus	50,98	15,43	51,13	14,67	-0,12	649
<i>Enesehinnangu tõstmine</i>	16,18	5,76	16,94	5,59	-1,59	650
<i>Kohustus/ surve</i>	20,01	6,29	20,14	6,44	-0,24	649
<i>Partneri hoidmine</i>	15,01	6,20	14,06	5,41	1,97*	650

Märkused: *korrelatsiooni olulisusnivoo on $p < .05$

**korrelatsiooni olulisusnivoo on $p < .01$

YSEX Põhifaktorid on väljatoodud poolpaksus kirjas

Iha ja seksuaalvahekorda astumise põhjuste vaheline seos

Järgmisena võrdlesin SDI üldskoori ja SDI kolme alaskaala skooride seost YSEX statistiliselt olulisemate ning uurimusküsimusele suunatud põhidimensioonide ja alaskaaladega.

Pearson'i seoste uuring (Tabel 2) näitas tugevat seost SDI üldskoori ja füüsiliste põhjuste vahel ($r_s=.41$, $p<.01$), diaadilise iha skoori ja füüsiliste põhjuste seos on sama tugev kui SDI üldskoori seos füüsiliste põhjustega ($r_s=.41$, $p<.01$). Füüsilistest subfaktoritest on kõige tugevam seos SDI üldskoori ($r_s=.42$, $p<.01$) ja diaadilisel skooriga ($r_s=.45$, $p<.01$) rahulduse saamisel.

SDI üldskoori, solitaarse, diaadilise iha ja ebakindluse vahel seos puudub (statistiliselt ebaoluline), siiski ebakindluse aladimensiooni Enesehinnangu ning SDI üldskoori ja diaadilise iha vahel nõrk positiivne seos on. Mõlema puhul ($r_s=.19$, $p<.01$) seksuaalse tegevusega seos ihaga ($r_s=.14$, $p<.01$) ning solitaarse ihaga puudub. Ebakindlus kui põhidimensioon iseenesest on positiivses seoses ainult seksuaalse tegevusega olemisega.

Selline tulemus viitab sellele, et mida kõrgem on iha tase, seda tõenäolisem, et inimene astub seksuaalvahekorda Füüsilistel põhjustel. Seos Ebakindluse ja iha vahel on positiivne, kuigi seost võib leida ainult iha ja Ebakindluse alaskaala – Enesehinnangu vahel, on siiski võimalik väita, et mida kõrgem on iha tase, seda enam tahetakse seksuaaltegevuse kaudu oma enesehinnangut tõsta.

Tabel 2. Iha ja seksuaalvahekorda astumise põhjuste (YSEX) vahelised seosed

Tunnused	<i>Paarisuhte iha</i>	<i>Solitaarne iha</i>	<i>Seksuaalse tegevusega</i>	SDI üldskoor
Füüsilised	,42**	,21**	,27**	,41**
<i>Stressi</i>	,37**	,19**	,28**	,37**
<i>maandamine</i>				
<i>Rahuldus</i>	,45**	,20**	,25**	,42**
<i>Füüsiline iha</i>	,31**	,11**	,23**	,29**
Eesmärgile	,14**	,10**	,16**	,16**
suunatud				
<i>Ressursid</i>	-,01	-,03	,02	-,02

<i>Sotsiaalne</i>	,14**	,13**	,18**	,17**
<i>staatatus</i>				
<i>Kättemaks</i>	,10**	,09*	,12**	,12**
<i>Utilitaarsed</i>	,18**	,09*	,15**	,18**
Emotsionaalsed	,16**	-,03	,08*	,11**
<i>Armastus ja</i>	,13**	-,05	,06	,08*
<i>kiindumus</i>				
<i>Väljendus</i>	,17**	,01	,12**	,13**
Ebakindlus	,07	,03	,13**	,07
<i>Enesehinnangu</i>	,19**	,10*	,14**	,19**
<i>tõstmine</i>				
<i>Kohustus/ surve</i>	-,05	,01	,07	-,03
<i>Partneri</i>	,06	-,03	,13**	,03
<i>hoidmine</i>				

Märkused: *korrelatsiooni olulisusnivoo on $p < .05$

**korrelatsiooni olulisusnivoo on $p < .01$

YSEX Põhifaktorid on väljatoodud poolpaksus kirjas

ARUTELU

Käesoleva uurimuse eesmärgiks oli uurida, kuidas iha tase mõjutab erinevad seksuaalvahekorda astumise põhjuseid. Lisaks vaatlesin kuidas soolised erinevused mõjutavad vahekorda astumise põhjuseid. Tuginedes töö eesmärgile, püstitasin viis hüpoteesi, mida järgnevalt täpsemalt kirjeldan. Uurides iha ja seksuaalvahekorda astumise põhjuste vaheliseid seoseid, leidis hüpotees (H1) - seksuaalne iha on positiivselt seotud füüsiliste põhjustega vahekorda astuda ja on negatiivselt seotud ebakindlusega, ainult osalise kinnituse: mida kõrgem on iha tase, seda suurem on tõenäosus astuda vahekorda füüsilistel põhjustel.

Meston'i ja Buss'i (2007) uurimuse tulemus näitas, et mehed astuvad seksuaalvahekorda pigem füüsilistel põhjustel (nt. „Isikul on ihaldusväärne keha“ jmt), naisted aga emotsionaalsetel. Siinkohal

tooksin välja, et iha seos füüsiliste põhjustega oli tugevaim nii meestel kui ka naistel. Kuigi naiste skoor oli siiski madalam kui meestel, oli see võrreldes teiste põhjustega pea poole võrra kõrgem. Füüsilisi põhjuseid vahekorda astumiseks võib välja tuua mitmeid (Meston & Buss, 2007), kuid olenemata soost, on inimese jaoks tähtis nautida tegevust – kas rahulduse või uue kogemuse saamiseks, või lihtsalt sellepärast, et pole kaua aega vahekorras oldud. Minu töö tulemused näitavad, et kõrge iha tase, mõlema soo puhul, viib seksuaalse tegevuseni sagedamini füüsilistel kui teistel põhjustel.

Hüpoteesi teine osa aga leidis vastupidise kinnituse: iha tase on samuti positiivses korrelatsioonis Ebakindluse alaskaalaga - Enesehinnangu tõstmine. Selleks, et tõsta oma enesehinnangut astuvad vahekorda pigem mehed, sealhulgas julgustavad ka teisi mehi seda tegema, naised aga vastupidi – julgustavad mitte tegema (Rudman, Fetterolf, Sanchez 2013). Siiski ei sõltu see ainuüksi sellest, kas inimesel on soovi seksuaalse käitumise kaudu oma enesehinnangut tõsta, vajalik on ka iha tase.

Ebakindluse ja eesmärgi saavutamise motiivid on vahekorda astumise põhjustena haruldased (Vannier & Sullivan, 2012), emotsionaalsed põhjused seksuaalseks tegevuseks aga esinevad tihedamini (Meston, Buss, 2007). Seoseid lähemalt uurides selgus, et ka hüpotees (H3) - iha seos eesmärgile ja emotsionaalsusele suunatud põhjustega puudub, ei saanud kinnitust, kuna korrelatsioon oli taas positiivne. Bioloogilisest vaatepunktist, motivatsiooni tugevus sõltub stiimuli tugevusest, mõjutades närvisüsteemi, mis on tundlik selliste füsioloogiliste tegurite suhtes nagu hormoonid ja toitainete tase (Berridge, 2001). Stiimuli tugevust hinnates, tuleb arvestada psühhopatoloogia ja kindlate emotsioonide mõju seksuaalsele ihale, mis võib olla erinev ning soost mitte sõltuv (Carvalho & Nobre, 2011). Kliinilist osa kahjuks selles uurimuses kontrollida ei saanud, kuna tegemist on mitte-kliinilise valimiga, kuid ilmnes seos emotsionaalsete põhjuste ja iha vahel. Selline tulemus on huvitav, sest kui inimesel puudub seksuaalne motivatsioon astuda vahekorda, oletame reeglina, et puudub ka iha selle tegevuse täideviimiseks, kuid saadud tulemus tõestas vastupidist – iha tase on vahekorda astudes olemas ka selliste näiliselt ebaseksuaalsete põhjuste juures nagu enesehinnangu tõstmine, armastuse ja kiindumuse näitamine, sotsiaalse staatuse võitmine või isegi kättemaks.

Sugudevahelisi erinevusi uurides leidsid kinnitust kaks hüpoteesi: (H2) naised astuvad seksuaalvahekorda emotsionaalsetel põhjustel rohkem kui mehed, mehed võrreldes naistega teevad seda rohkem füüsilistel põhjustel ja (H5) meeste skoor eesmärgile suunatud tegevuse skaalal on kõrgem kui naistel. See, et mehed astuvad seksuaalvahekorda füüsilistel põhjustel rohkem kui naised

on ühiskonnas levinud teadmine ning sellele viitavad ka teaduslikud uurimused (Meston & Buss, 2007, Leigh, 1989). Vaatamata sellele, et naiste skoor oli madalam kui meeste skoor, oli see siiski kõrge ning samuti on ka naiste seas peamine põhjus vahekorda astumiseks ikkagi füüsiline. See, et meeste skoor eesmärgile suunatud põhjuste skaalal on kõrgem, näitab vaid seda, et mehed on valmis saavutama oma eesmärgi seksuaaltegevuse kaudu rohkem kui naised, seda eriti mingi sotsiaalse staatuse saavutamiseks. Ressurside nimel seksuaalvahekorda astuma on nii mehed kui naised nõus peaaegu samavõrra, mida näitab ka väga sarnane skoor.

Hüpoteesi (H4) püstitasin tuginedes eelnevatele uurimustele (Vannier & Sullivan, 2012), mis tõendavad, et naised on need, kes astuvad seksuaalvahekorda ebakindlusega seotud põhjustel. Tulemused aga olid väga sarnased mõlema soo esindajate puhul ning meeste skoor oli vahekorda astumisel partneri hoidmiseks isegi ühe palli võrra kõrgem. Selline tulemus on huvitav, sest nagu tulemused ja ka eelnev kirjanduse ülevaade on välja toonud, on mehed need, kes astuvad vahekorda sagedamini füüsilistel põhjustel, järelikult loogiline oleks, et naised astuvad sagedamini vahekorda meeste enda juures/suhtes hoidmiseks, et rahuldada nende füüsilisi vajadusi. Jällegi toon siinkohal välja, et naiste skoor füüsilistel põhjustel vahekorda astumisel on samuti kõrge, kõikidest põhjustest kõrgeim. Võimalik, et naised pelgavad füüsilisi põhjuste avaldamist ühiskonna mõjul nagu tagarääkimine, kuulujutud, reputatsioon ning emapoolne suhtlemine (nt. ema suunab oma tütart seksuaalvahekorda mitte astuma), mis mõjutavad seksuaaltegevuse valikut (Rudman, Fetterolf, Sanchez 2013) ja ka avalikustamist. Julgen väita, et sellistel ja sarnastel põhjustel otsivad naised füüsiliste põhjuste asemel pigem mõnd teist põhjust oma seksuaalkäitumise selgitamiseks, kuid see oleks juba omaette uurimus.

Piirangud

Kuna seminaritöö andmed on saadud online küsimustiku kaudu, puudub informatsioon vastaja emotsionaalse seisundi kohta (nt depressioon või ravimite tekitatud seisund), mis võib oluliselt mõjutada iha taset (alanenud või kõrgeenenud seksuaalne iha). Samuti võib alanenud või kõrgeenenud seksuaalne iha olla kaasasündinud, kuid mittekliinilise valimi puhul me seda kontrollida ei saa. Täpsemate tulemuste saamiseks, edasistes uurimustes võiks vaatluse alla võtta ka vanusevahelisi erinevusi, kuna varasemad uurimused on näidanud, et vanus on oluline faktor, mis võib mõjutada nii iha taset. Ka motiivid ja eesmärgid muutuvad elu jooksul, sealhulgas seksuaaltegevuse põhjused. Samuti oleks huvitav võrrelda demograafilisi erinevusi – kas inimeste elukoht (linnas või maal)

mõjutab iha taset ning vahekorda astumise põhjuseid.

Lisaks, vaadeldes sugudevahelisi erinevusi selgus, et mitme põhjuste skaalade puhul on tulemused üsna sarnased või eelnevale kirjandusele vastupidised. Selliste tulemuste paremaks selgitamiseks tuleks otsida seoseid ühiskonna suhtumist erinevatesse stereotüüpidesse, mis on peamised põhjused, miks näiteks naised eelistavad teatud seksuaalkäitumisi vältida.

Järeldused

Käesolev uurimus tõestab positiivset korrelatsiooni seksuaalse iha ja kõikide põhidimensioonide vähemalt ühe alaskaalaga, millest saab muuhulgas järeldada, et mis iganes põhjusel oleme valinud astuda vahekorda, on selle teostamiseks meie iha tase alati nullist kõrgem. Sooliste erinevuste võrdlemisel selgus, et mitmed tulemused on naiste ja meeste puhul sarnasemad kui algselt oletada võis, millest saab järeldada, et sugu ei ole meie seksuaalvahekorda astumise põhjuste uurimisel väga oluline aspekt.

Tänuavaldused

Soovin tänada oma seminaritöö juhendajat Toivo Aavikut, tänu kelle abivalmidusele ja alati kiirele reageerimisele see töö valmis. Soovin tänada ka kõiki neid, kes aitasid kaasa täites mahukat küsimustikku. Samuti Eva Üprust, kes oli nõus keelelisi vigu parandama ja Sirle Suurvälja moraalse toetuse eest.

KASUTATUD KIRJANDUS

Abott, D. A. & Dalla, R.L. (2008). 'It's a choice, simple as that': youth reasoning for sexual abstinence or activity. *Journal of Youth Studies*, 11, 629- 649

Bancroft, J. (1989). *Human sexuality and it's problems* (2nd ed.) Edinburgh, Scotland: Churchill Livingstone.

Baumeister, R. F., & Twenge, J. M. (2002). Cultural suppression of female sexuality. *Review of*

General Psychology, 6, 166-203.

Baumeister, R. F., & Vohs, K. D. (2004). Sexual economics: Sex as female resource for social exchange in heterosexual interactions. *Personality and Social Psychology Review*, 8, 339-363.

Beck, J. G., Bozman, A. W., & Quilty, T. (1991). The experience of sexual desire: Psychological correlates in a college sample. *The Journal of Sex Research*, 28, 443-456.

Berridge, C. K. (2012). From prediction error to incentive salience: mesolimbic computation of reward motivation. *European Journal of Neuroscience*, 35, 1124–1143.

Carvalho, J. & Nobre, P. (2010). Gender issues and sexual desire: The role of emotional and relationship variables. *Journal of Sexual Medicine*, 7, 2469–2478.

Carvalho, J., & Nobre, P. (2011). Biopsychosocial Determinants of Men's Sexual Desire: Testing an Integrative Model. *Journal of Sexual Medicine*, 8, 754-763.

Cooper, M. L., Shapiro, C. M., Powers, A. M. (1998). Motivations for Sex and Risky Sexual Behavior Among Adolescents and Young Adults: A Functional Perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76, 1528-1558

Gangestad, S. W., & Simpson, J. A. (1990). Toward an evolutionary history of female sociosexual variation. *Journal of Personality*, 58, 69–96.

Goldey, K. L., Anders, S. M. (2012). Sexual arousal and desire: Interrelations and responses to three modalities of sexual stimuli. *Journal of Sexual Medicine*, 9, 2315-2329

Gonzaga, G. C., Turner, R. A., Keltner, D., Campos, B., Altemus, M. (2006). Romantic Love and Sexual Desire in Close Relationships. *Emotion*, 2, 163-179.

Hill, C. A., & Preston, L. K. (1996). Individual differences in the experience of sexual motivation:

Theory and measurement of dispositional sexual motives. *Journal of Sex Research*, 33, 27–45.

Leiblum, S. R., Rosen, R. C. (1987). Current Approaches to the Evaluation of Sexual Desire Disorders. *The Journal of Sex Research*, 23, 141-162

Leigh, B. C. (1989). Reasons for having and avoiding sex: Gender, sexual orientation, and relationship to sexual behavior. *Journal of Sex Research*, 26, 199-209.

Smith, J. B. & Lynn, C.D. (2010). Why it's interesting why women have sex. A review of Cindy M. Meston and David M. Buss, *Why Women Have Sex: The Psychology of Sex in Women's Own Voices*. Times Books: New York, 2009, 306 pp.

Masters, W., & Johnson, V. (1966). *Human sexual response*. Boston, MA: Little & Brown.

Meston, C.M., & Buss, D.M. (2007). Why humans have sex. *Archives of Sexual Behavior*, 36, 477–507.

Meston, C. M., Hamilton, L. D., Harte, C. B. (2009). Sexual motivation in women as a function of age. *Journal of Sexual Medicine*, 6, 3305-3319.

Patrick, E. M. & Lee, C. M. (2008). Sexual Motivations and Engagement in Sexual Behavior During the Transition to College. *Archives of Sexual Behavior*, 39, 674-681.

Patrick, E. M., Maggs, J. L., Abar, C. C. (2007). Reasons to have sex, personal goals, and sexual behavior during the transition to college. *Journal of Sex Research*, 44, 240-249.

Patrick, E. M., Maggs, J. L., Cooper, M. L., Lee, C. M. (2011). Measurement of Motivations For and Against Sexual Behavior. *Assessment*, 18, 504-516.

Peterson, J. L., & Hyde, J. S. (2010). A meta-analytic review of research on gender differences in sexuality, 1993-2007. *Psychological Bulletin*, 136, 21-138.

Rudman, L.A., Fetterolf, J.C., Sanchez, D. T. (2012). What Motivates the Sexual Double Standard? More Support for Male Versus Female Control Theory. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 39, 250–263.

Regan, P. C., Atkins, L. (2006). Sex differences and similarities in frequency and intensity of sexual desire. *Social Behaviour and Personality*, 34, 95-102.

Stephenson, K. R., Ahrold, T. K., Meston, C. M. (2010). The Association Between Sexual Motives and Sexual Satisfaction: Gender Differences and Categorical Comparisons. *Archives of Sexual Behavior*, 40, 607- 618.

Vannier, S. A. & O'Sullivan, L. C. (2012) Who gives and who gets: Why, when, and with whom young people engage in oral sex. *Journal of Youth and Adolescence*, 41, 572-582

Käesolevaga kinnitan, et olen korrektselt viidanud kõigile oma töös kasutatud teiste autorite poolt loodud kirjalikele töödele, lausetele, mõtetele, ideedele või andmetele.

Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace.

Karina Valma